

Paul Schütte Peter Garpius

Exercitationum Philosophicarum Quarta De Suprema Domina Feudi Philosophici Prima Philosophia

Rostochii: Reusnerus, 1638

<http://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn729599825>

Druck Freier Zugang

Ru phil 1638
Paul Sagittarius
Peter Surpe

EXERCITATIONUM PHILOSOPHICARUM

QUARTA

DE

SUPREMA DOMINA
FEUDI PHILOSOPHICI

PRIMA PHILOSOPHIA.

QUAM

DEO TER OPT. MAX.

ANNUENTE.

*Amplissimæ Facultatis Philosophicæ Consensu in in-
clutâ ad Varnum Academiâ*

SUB PRÆSIDIO

Viri Excellentissimi & Clarissimi

DN. M. PAULLI SAGITTARI,

Belgard: Pomer: Præceptoris & Fautoris sui
æternum honorandi

*Ut ex dissertationibus ejus 13. Proem: & 126. System: maximam
partem decerptam: Ita jam in ingenij exercitium & veri-
tatis servitium repetitam*

Placido Doctorum Examine

IN AUDITORIO UNICORNIS

*Ad diem 25. Aug. Horis à 7. matutinis venti-
landam offert & proponit*

PETRUS GARPIUS Itzehoâ Holsatus.

ROSTOCHII

Typis JOHANNIS REUSNERI,
ANNO M DC. XXXVIII.

*Prestat
veni-
me
phi*

Clarissimæ, Præstantissimæ, Doctrina & Virtute Excel-
lissimæ, Humanissimæ

VIRIS-JUVENIBUS

Inclytæ Rhodanthes & Megapoleos Floren-
tissimæ Coronæ,

Studiorum causa, in Rosarum ad Varnum Academia cum lau-
de ad veram gloriam contendentibus, Fautoribus
& Amicis meis pl. honor.

S. & O.

Honor, quem vobis Viri & Juvenes Docti, Fave, & Amic. colend. de-
beo, debuerat à me vobis factos libens, ut me attinuit, affectiq; vestra
multorum comitas per hoc quinquenniū, deferri & exhiberi jam dudum, haec
tamen, quod in animo vobis destinavi. calamo cni non dū potui, quæ est
temporum & morum hujus seculi tam violenti, tam turbulenti malignitas;
dispiciens verò omnia, nō inveni, quō me commendarem vobis meliūs, quam
quod offero jam chartaceum munus, hoc ipsum verò tale-quale levitense.
Et molā falsā litant, qui far non habent bene nostis & ex animo mittentis
pondus & precium donario adderis bene interpretantes optimè missum. Det
pleniore & judicio meliore juxta verius & utilius explicata alia alius; Nemo
bonus & fructū uberiorem & gloriā ampliorem laudemve in videbit. Ego nec
de contra disputantium benevolentia dubius, sicut incomplexas cordatorum
ακτεπεριπτεν ambulavi (περιπατῶν ὁσ θεοπεριπατῶν) cum bono Deo
hucusq; ubiq; gentiū ubi quidem vixi & me videndum alijs exposui, nec nunc
abhorreo ab humanitate & benignitate Aristotelica. Ramea dexteritate, Philipea
perspicuitate, Lullea veritate & bonitate non indigna. Ego bonæ spei plenus
certus inter bonos bene agere oportere, certas in theatrum spectandas positio-
nes succinctas, in hanc ingeniorum meliorum palæstram produco, eo fine,
ut velut non nemo è p̄sca sapientiæ Tribunis (quod è Caelio repetit Sleker
noster) dicebat olim duo in veritatis via conspiciantur. Intelligentiæ vi-
ribus dum geretur res, argumentorum quasi collatis signis, præcul ab af-
fectuum intemperie & petulantis linguæ consistit, sine jurgijs, sine plebeis
s̄is ἀσπερ ἀρτοπώλιδος, quis non lætetur utiq; vel ab hoste utilitatem ce-
pisse hanc ut non solum se, sed duos esse intelligat in publica humani discursus
via. Agite dum igitur Amici honorandi, probate animum hunc, qui
pluribus se hic explicare nequit, nec verbis pompam vult facere elegantibus,
& æstimate vos æstimantem. Deus aſtonibus vestris & conatibus omnibus
benedicat ab Alto. Valet Scribb. rapum in Museo. Rostock. Anno 1638.

Mcaf. May

K.

SAGITTARIUS Profes.

EXERCITATIO PRIMO-PHILOSOPH.

QUARTA

THESIS I.

ATq; sic *hactenus* Artis Philosophicæ naturam attigimus; Entis quoq; tanquam objecti ejusdem catholici definitionem, principia, modosq; vidimus: videamus porro Artis Philosophicæ divisionem,

2. *Ars* igitur Philosophica Generalis est vel Specialis. Ens enim est Generale & speciale. Hinc Notio quoq; & ex notionibus actus, intelligendi multiplicato *Ætis* seu anima Perfectio, Philosophicus itemq; Terminus, & Usus ac Facultas animæ perficienda, Generalis vel Specialis.

3. Coincidit cum hac artis Philosophicæ distributione, quoad sensum & rem subjectam, & illa, quæ est in *Instrumentalem & Realem*; itemq; in *Propædian & Pædian*. Est autem *ars Generalis* ars Philosophica, quæ Philosophicum ens generale generalibus notionibus describit, iisq; generalem animæ humanæ facultatem ad usum generalem perficit.

4. *Ens* verò Philosophicum generale dicitur, cujus essentia est generalis, generales effendi & prædicandi modos complexa. Modi autem generales sunt, quæ consequuntur Ens in sua generalitate. h. e. ratione generalis essentia, à qua fluunt ac emanant.

5. Notio porro generalis est imago Entis, ex naturali ejus proprietate in generali animæ facultate concepta, conformata & impressa, Entis generalis naturam explicans.

6. *Ætis generalis* est facultatis animæ humanæ generalis, generalis perfectio. *Terminus generalis* est generalis generalium Entium & notionum nota, quâ notantur & vocantur.

7. *Usus generalis* est qui generalem generalis artis materiam in subordinatis exemplis & generalem archetypum in generali modo considerandi exhibet. *Generalis* deniq; *facultas* animæ perficienda est, quæ generaliter omnibus rebus quocunq; modo tractandis inter homines, apta facta est.

8. *Ars* verò generalis est duplex; *Rationis & Oratoris*. Duplex

plex enim est talis facultas, qua Deus hominem præ cæteris animantibus ornavit & exultit. Ens item generale, est rationale vel nominale; notio quoq; , perfectio, usus, animæ facultas generalis, rationalis est aut nominalis.

9. Ens rationale est, quod est cum ratione, h. e. cujus essentia est rationalis, Ens enim reale dicitur, quod est sine ratione seu intellectu. Hoc Ens rationale vendicat sibi Logica, ars artium secundo Philosophicarum καθολικῶν τῶν: quæ occupatur περὶ τῶν καὶ μὴ ὄντων, ut nominatim profiteretur Arist. c. 1. l. 4. Met.

10. Notabis hic obiter; quod vox Ratio capiatur γενεσιῶς vel ἐπιδησιῶς. In genere Ratio dicitur Congenitum humanæ menti principium, ac quasi lumen intelligendi quodvis scibile. Hujus ars non est Logica; non enim de omnente, v. g. de Deo, natura, mundo, numero, sono &c. præcipit: In specie verò Ratio nuncupatur principium intelligendi tantum h. e. cognoscendi solum Ens Logicum; id definiendi, dividendi &c. Hujus Rationis ars est Logica. Hæc enim sola præceptis suis explicat, excolit, & habitum ejus in mente producit.

11. 2. Quod Ens aliud sit sine intellectus operatione, aliud ab & in intellectus operatione; quam distinctionem Ægid. Rom. in comm. c. 6. l. 1. Phys. Arist. ex alio viro docto se habere, scribit. Illud est, cujus fundamentum proximum, ratioq; fundandi non est intellectus actio, sed aliquid aliud, quod extra eum revera datur à parte rei. Et ejusmodi Ens rationis est omnis σχέσις & relatio rationali Logica, quæ licet non sit & existat ab & in intellectu Logico: non tamen est & existit in rebus sine eo.

12. Hujus itaq; partes duæ sunt; una dirigens, mensurans & terminans; altera directa, mensurata, terminata. Dirigens pars est ipsa affectio σχέσις: quæ intellectum Logicum per se respicit, flectit, reflectit, mensurat, terminat; directa verò notio logica; quæ dicitur imago Entis istius logici. Partem utramq; suo sibi jure vendicat, tractatq; Logica Ramea: solam posteriorem Peripatetica. Utrajam præferenda?

13. Ens autem Rationis ab & in intellectu actione est, cujus ratio fundandi est intellectus operatio. Cujusmodi Ens est notio Logica, actualis dissertatio &c.

14. Ens verò Nominale dicitur, quod est cum Nominibus, h. e. cujus essentia nominalis est & symbolica. Estq; purum vel ornatum,

natum, h. e. Grammaticæ proprietatis vel Rhetoricæ venustatis.

15. *Purum est*, quod est cum nominibus puris, seu vocabulis emendatis; *Ornatum* verò, quod est cum nominibus ornato politis ac vestitis. Illud Grammatica pertractat: hoc Rhetorica.

16. His porro tribus artibus generalibus ordinatissimè subordinatur *Lexicographia*: quæ definiente Alstedio l. 21. *Encycl.* c. 2. est ars tradens modum sciendi vocabulorum significationes. Estq; *juxta eandem*; *Generalis*, quæ tractat de fine, subiecto & medijs suis: vel *Specialis*; quæ tradit modum conficiendi Lexica certarum Linguarum & Facultatum. Inde q; vel est *Philologica* vel *Technologica.* cap. 4. loc. cit.

17. *Lexicon* autem est, quod tum Logicæ conjugationis & notationis, tum Grammaticæ proprietatis & adsignificationis, nec non Rhetoricæ virtutis & ornatus subsidio, tam nativas & proprias, quam artificiosas ac tropicas singularum vocum significationes vestigat & docet.

18. Talis igitur est ars Philosophica Generalis: *Specialis* ars Philosophica est, quæ Philosophicum Ens speciale specialibus notionibus describit, iisq; specialem animæ humanæ facultatem ad usum specialem perficit & informat.

19. *Ens* Philosophicum *Speciale* dicitur, cujus essentia est specialis. Ab *Aristotelis* in specie vocatur *Ens Reale*; cujus Essentia realis est, h. e. quod reipsa in rerum natura persistit ac Entitatem in ea firmam habet sine intellectus opella. *Essentia* verò *realis* est, per quam Ens est reale.

20. *Notio* verò *Specialis*, est specialis ac vera rei perceptæ effigies speciali animæ facultati impressa, naturam Entis specialis, quam repræsentat & ex cujus proprietate concepta est, explicans. *Perfectio specialis* est, qua specialis animæ humanæ facultas in integrum naturale restituitur. Estq; nihil aliud, quam habitus specialis.

21. *Terminus specialis* est, quo res specialiter notatur, significatur & vocatur. *Ufus specialis* est, qui specialem specialis artis materiam primam ac remotam in specialibus exemplis & specialem Archetypum in speciali modo considerandi exhibet. *Specialis* deniq; *facultas* animæ perficienda est, quæ certis & speciatim terminatis rebus tractandis apta est.

A 3

22. ENS

22. *Ens autem in specie Reale dividitur in adjunctas differentias divisivas & Formas specificas. Differentie divisivæ sunt modi essendi speciales, qui disjunctè de Ente Reali enunciantur. Itaq; conveniunt Enti in specie Reali, cum opposita disjunctio; distinctaq; de eo enunciatæ, per se & propriè cum eodem recipiuntur.*

23. *Sunt autem illæ parim absoluta, parim respectiva. Differentie Entis absoluta sunt, quæ in se considerari possunt sine respectu ad aliud. Timpl. 2. Met. c. 1. Sunt itaq; ab alio solutæ, dum à nullo dependent, nec se mutuo per se respiciunt.*

24. *Hæ verò differentie divisivæ, cum multæ sint, inter multa verò detur ordo, dividi possunt in classes sequentes: ita ut Ens reale speciale sit.*

25. I. *Per se vel per Accidens. Per se est, quod est unius naturæ & essentiæ Alst. part. 1. Met. cap. 13. Aristoteli dicuntur per se, quæcunq; significant certas prædicationis figuras, h. e. quæ ponuntur in prædicamentis: Juxta Ramum verò per se realia sunt, quæ sunt in artibus rerum Naturæ Morumq; descripta specialibus. Per Accidens est res diversarum naturarum. Alsted. d. l. seu, quod ex duobus Entibus completis resultat.*

26. II. *Illimitatum & limitatum. Illimitatum est, quod nulli certæ formæ addictum est: ut materia quælibet realis secundum se considerata. Limitatum, quod restrictum est certa forma; ut quodvis effectum formatum Reale.*

27. III. *Imperfectum vel Perfectum. Imperfectum est extra quod aliquid sumere licet, ad essentiæ perfectionem pertinens; ut Embryo, omniaq; inchoata, nondum verò absoluta, Seu, cui deest aliquid, Alsted. Perfectum est, extra quod nihil eorum accipi potest, quæ ipsius sunt. Vel, cui nihil deest.*

28. IV. *Incompletum vel completum. Incompletum est, quod ad alterius perfectionem ordinatum est; Alst. c. 21. part. 1. Met. seu, quod complet Essentia alterius. Scheiblerus lib. 1. Metaph. c. 12. Completum est, quod ad ulteriorem perfectionem non est ordinatum. Vel, quod habet essentiam totalem per se non completam aliud.*

29. V. *Simplex vel compositum. Simplex est, quod per se unum*

unum est. Seu, quod non est ex partibus, compositum. *Alsted. Compositum*, quod est unum per alia. Vel, quod ex partibus constat.

30. VI. Unum aut Multum. *Unum est*, in quo nulla datur pluralitas rerum distinctarum. *Multum* verò, quod habet in se plura, quorum unum non est aliud, sed unum quodq; in se est indivisum.

31. VII. Infinitum vel Finitum. *Infinitum* est quod à nobis mensurâ mensurari nequit. Seu quod nullis circumscribitur terminis. *Alsted. c. 30. part. 1. Merb. in Encycl. Finitum*, quod certâ mensurâ nostro captui accommodatâ finitum est. Vel, quod certis limitibus circumscribitur.

32. VIII. Illocale vel Locale. *Illocale* dicitur, quod loco in quo sit, consistat & operetur, non indiget. Vel, quod nullo terminatur loco. *Locale* est, quod loco in quo sit, & agat vel patiatur, indiget. Seu, quod loco terminatur & terminari potest. *Alsted. Locus* autem est receptaculum locati. *Timpl. c. 5. l. 2. Met.*

33. IX. Necessarium vel contingens. *Necessarium est*, quod non potest non esse. Seu, quod aliter esse non potest. *Contingens*, quod potest non esse; Seu quod aliter esse potest.

34. X. Possibile & Impossibile. *Possibile* dicitur, quod potest esse, scilicet sine repugnantia & contradictionis implicatio-
ne. Impossibile, contra.

35. XI. Verum & Falsum. *Verum* est, quod cum intellectu congruit. *Falsum* verò quod est supposititium, corruptum, depravatum, fucatum, larvatum, adulterinum, fictitium. Hinc *Cram. sr. 1. Metaph. 5. 3. Alsted. l. 1. Met. c. 7.* Falsum est difformitas intellectus à rebus ipsis, contra esse rei aliquid enuncians.

36. XII. Bonum vel Malum. *Bonum* est, quod intellectui practico convenit, h. e. cum voluntate congruit. *Malum* autem est boni defectus & privatio, quod natum est haberi. *Jac. Mart. Exerc. Met. 17. l. 1. th. 6.* Bono namq; privativè opponitur.

37. XIII. Materiale & Immateriale. *Immateriale* est, quod expers est materiæ sensilis & corporeæ. *Materiale*, quod est particeps materiæ corporeæ.

38. XIV. Universale vel singulare. *Universale* dicitur, quod aptum est, ut multis insit. *Arist. 7. Met. 13.* Vel; quod ad multa pertinet. *Fons. 5. Met. 28. q. 1. s. 1.* *Singulare* est, quod multis est incommunicabile, & ab aliis singularibus individuali differentiâ distinctum. Seu; quod unum est numero. *Alsted. l. 5. Encycl. p. 1. c. 14.*

39. XV. Incomplexum vel Complexum. *Incomplexum* est, quod per se uno simplici; conceptu comprehendi potest. *Simpl. l. 1. Met. c. 3. th. 10.* *Complexum* in quo duo Entia simplicia inter se combinantur; adeoq; per se uno simplici; conceptu comprehendi nequit.

40. XVI. Omne vel Quoddam. *Omne est*, quod universam dicit Entitatem Realem. Est enim *omne* nomen distributivum & universalitatis significativum: adeoq; dicit omnem universalitatem cum distributione in singula. *Quoddam est*, quod particularem dicit Entitatem. *To quoddam* enim particularitatem designat.

41. XVII. Speculabile, vel Agibile, vel Factibile. *Speculabile* dicitur, quod Essentiam realem habet magis speculabilem, quam est Entis agibilis & factibilis Essentia. Et huc referuntur omnia, quæ causas habent *DELM* & Naturam. *Agibile* nuncupatur, cujus Essentia magis est agibilis, quam Entis speculabilis aut factibilis. Huc verò pertinent illa, quæ nos volentes & eligentes pro causis habent. *Factibile* vocatur, cujus Essentia magis est factibilis, quam Entis speculabilis aut agibilis, vel, quod a nobis efficitur. Ut sunt non solum omnia *Mechanica*, sed & *Medica*, *Logica*; quæ finaliter *nostrum* spectant.

42. XVIII. Absolutum vel Non Absolutum. *Absolutum* est, quod non refertur ad aliud, sed sine alio esse potest & intelligi. *Non Absolutum* est, quod refertur ad aliud in essendo & cognoscendo.

43. XIX. Commune vel Proprium. *Commune* dicitur, quod omnibus convenit. *Proprium*, quod uni tantum.

44. XX. Independens & Dependens. *Independens* est, quod est à seipso. Seu, quod non indiget priori ad suum esse. *Alf. l. 5. Encycl. p. 1. c. 16.* *Dependens* est, quod est ab alio. Vel; quod respicit ad alterum, tanquam ad prius.

45. XXI. Fluens vel Permanens. *Fluens* est, quod in continuo partium essentialium fluxu & additione consistit. *Timpl. l. 1. Met. c. 3.* *Permanens* est, quod totam suam Essentiam simul possidet, sine partium essentialium fluxu & additione. Postquam igitur perfectum est, diu stat, durat, permanet.

natum, h. e. Grammaticæ proprietatis vel R

15. *Purum est*, quod est cum nominibus
lis emendatis; *Ornatum* vero, quod est cum
politis ac vestitis. Illud Grammatica pertrad

16. His porro tribus artibus genera
subordinatur *Lexicographia*: quæ definiende
c. 2. est ars tradens modum sciendi vocabulor
Estq; *juxta eundem*; *Generalis*, quæ tractat de fi
diis suis: vel *Specialis*; quæ tradit modum conf
tarum Linguarum & Facultatum. Indeq;
vel *Technologica*. cap. 4. loc. cit.

17. *Lexicon* autem est, quod tum Lo
& notationis, tum Grammaticæ proprietatis
nis, nec non Rhetoricæ virtutis & ornatus si
& proprias, quam artificiosas ac tropicas sin
gnificationes vestigat & docet.

18. Talis igitur est ars Philosophica Ge
Philosophica est, quæ Philosophicum Ens si
notionibus describit, iisq; specialem animæ h
ad usum specialem perficit & informat.

19. *Ens* Philosophicum *Speciale* dicitur
Specialis. Ab *Aristotelium* in specie vocatur *En*
ria realis est, h. e. quod re ipsa in rerum natura
tem in ea firmam habet sine intellectus opella
lis est, per quam Ens est reale.

20. *Notio* vero *Specialis*, est *Specialis*
ptæ effigies specialem animæ facultati impress
Specialis, quam repræsentat & ex cuius pro
est, explicans. *Perfectio Specialis* est, qua spec
næ facultas in integrum naturale restituitur
quàm habitus *Specialis*.

21. *Terminus Specialis* est, quo res spe
gnificatur & vocatur. *Ufus Specialis* est, qui
artis materiam primam ac remotam in speci
Specialem Archetypum in speciali modo con
Specialis deniq; *facultas* animæ perficienda est,
ciatim terminatis rebus tractandis apta est.

A

statis.
caba-
rnatu
orica.
ffimè
neycl.
ones.
c me-
cer-
ogica

ionis
atio-
rtivas
m h-

is ars
libus
atem

ia est
ssen-
titata-
rea-

erce-
Entis
cepta
ama-
liud,

ir, fi-
cialis
lis &
libet.
spe-
z. Ens

